

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

CESTOU POZNÁNÍ

Program zpracovala: vedoucí učitelka Mgr. Petra Fatková

Program (inovován) účinný ode dne: 1.9.2017

Program upraven ke dni 31.8.2018

Obsah dokumentu

1. Identifikační údaje

2. Charakteristika školy

3. Podmínky vzdělávání

- 3.1 Věcné podmínky
- 3.2 Životospráva
- 3.3 Zdravotní péče
- 3.4 Psychosociální podmínky
- 3.5 Organizace chodu
- 3.6 Řízení mateřské školy
- 3.7 Personální zajištění
- 3.8 Spoluúčast rodičů
- 3.9 Spolupráce s ostatními organizacemi

4. Organizace vzdělávání

- 4.1 Tabulka organizace dne
- 4.2 Doplnkové činnosti

5. Charakteristika vzdělávacího programu

- 5.1 Filosofie mateřské školy
- 5.2 Osobnost Marie Montessori
- 5.3 Základní principy vzdělávání dle Montessori pedagogiky
- 5.4 Vzdělávací oblasti, metody a formy Montessori pedagogiky
- 5.5 Vzdělávací obsah Montessori pedagogiky
- 5.6 Pedagogické zásady, práce s dětmi s podpůrnými opatřeními a s dětmi nadanými

6. Integrované bloky ŠVP

- 6.1 Integrovaný blok 1 – PODZIM
- 6.2 Integrovaný blok 2 – ZIMA
- 6.3 Integrovaný blok 3 – JARO
- 6.4 Integrovaný blok 4 – LÉTO

7. Evaluace

1. Identifikační údaje

Název ŠVP PV: Cestou poznání

Zpracovala: Mgr. Petra Fatková

Název organizace: Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini s. r. o.

Právní forma: společnost s ručením omezením

IČ: 281 33 447

Jednatel: Bc. Barbora Macháčková, tel. 777 164 990

Adresa: B. Němcové 74, 373 01 České Budějovice

Ředitelka školy: Mgr. Klára Štěpánková

Kontaktní údaje mateřské školy:

Vedoucí učitelka MŠ: Mgr. Petra Fatková

Telefon MŠ: 608 272 744

Web školy: www.montessoricb.cz

E-mail: petrafatkova@montessoricb.cz

Úpravy dokumentu:

od 12. 4. 2018 – změna jednatele školy

od září 2018 – změna e-mail kontaktu MŠ

2. Charakteristika školy

Naše mateřská škola se nachází v klidnější okrajové lokalitě Českých Budějovic v patrové secesní vilce. V přízemí je jedna třída mateřské školy rozdělena na hernu a místnost se stolkou a židličkami, která slouží i jako jídelna.

Na tento prostor navazuje menší prosvětlená místnost s větším počtem oken, kterou mají děti k dispozici při výtvarných činnostech. Součástí přízemí je také kuchyňka -výdejna stravy, sklad pomůcek, hygienické zařízení a šatna se speciálně upraveným nábytkem a prostorem pro své osobní věci pro každé dítě.

V patře objektu jsou 2 místnosti, jedna z nich slouží pro pohybové a relaxační aktivity dětí, druhá se využívá jako ložnice, která po uklizení lehátek může sloužit též jako herna. Přízemní prostory herny máme vybaveny Montessori pomůckami a specifickým didaktickým materiálem.

Nedílnou součástí mateřské školy je školní zahrada, která je vybavena dřevěným pískovištěm a dřevěnými herními prvky, altánem.

Naší každodenní snahou je vytvořit školku, která je místem šťastného dětství a kde se všichni cítí dobře a bezpečně.

3. Podmínky vzdělávání

3.1 Materiální podmínky

- Budova mateřské školy se nachází v zástavbě rodinných domů v blízkosti sportovního areálu a dostupnosti centra města MHD.
- Mateřská škola má dostatečně prostorné třídy, hernu, ložnici, sociální zařízení, šatnu, kabinet na učební pomůcky a kuchyňku na výdej jídla.
- Zaměstnanci školy mají své zázemí v podobě kanceláře nacházející se v 1. patře budovy společně se sociálním zařízením.
- Dětský nábytek, hygienické zařízení i vybavení pro odpočinek jsou přizpůsobeny antropometrickým požadavkům, odpovídají počtu dětí a jsou zdravotně nezávadné, bezpečné a estetického vzhledu.
- Vybavení tříd výukovými Montessori pomůckami (pomůcky praktického života, smyslové výchovy, matematiky, jazyka, kosmické výchovy), které umožňují samostatný individuální rozvoj dítěte, stimulování vnitřní motivace jedince. Vybavenost výchovně vzdělávacím didaktickým materiálem, který odpovídá počtu dětí, jejich věku a je pravidelně doplňován a obměňován.
- Pomůcky jsou umístěny tak, aby si je mohly děti samostatně brát a aby na ně viděly.
- Děti se samy podílejí na úpravě a výzdobě prostředí.
- Na budovu mateřské školy bezprostředně navazuje školní zahrada, která je vybavena herními prvky ze dřeva.
- Všechny vnitřní i venkovní prostory mateřské školy splňují bezpečnostní a hygienické normy.

Záměr:

Průběžné dovybavení Montessori pomůckami a rozšíření prvků na zahradě.

3.2 Životospráva

- Naše škola zajišťuje laktoovovegetariánskou stravu externím dodavatelem stravy.
- Dětem je poskytována plnohodnotná a vyvážená strava podle příslušných předpisů.
- Do jídelníčku jsou zařazovány nové receptury řídicí se zásadami zdravé výživy.

- Jídelníček je umístěn ve veřejných prostorách školy.
- V mateřské škole je zajištěn dostatečný pitný režim v průběhu celého dne (voda, čaj, šťáva).
- Mezi jednotlivými pokrmy jsou dodržovány časové intervaly dle předpisů.
- Děti nenutíme do jídla, ale snažíme se, aby všechno nejprve ochutnaly a naučily se tak zdravému stravování.
- Samy si rozhodnou, kolik jídla sní a jestli si jídlo přidají.
- Děti jsou vedeny k samostatnosti při stolování. Samy si připravují stolování, nalévání polévky, pití či roznos jídla.
- Dětem je zajištěn pravidelný denní rytmus a řád, současně natolik flexibilní, aby umožňoval organizované činnosti v průběhu dne přizpůsobit potřebám dítěte.
- Děti jsou každodenně a dostatečně dlouho venku.
- Pro optimální tělesnou pohodu zajišťujeme dětem po obědě relaxaci a klid. Nejstarší děti chvíli odpočívají na lehátku, potom je pro ně připraven vzdělávací program. Pro menší děti je většinou spánek ještě nezbytnou potřebou. Je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí.
- Učitelé se sami chovají podle zásad zdravého životního stylu a poskytují tak dětem přirozený vzor.

Záměr:

Naučit dítě vnímat stolování jako společenský akt, naučit děti samostatnosti a vést je ke zdravému životnímu stylu. Kládeme důraz na samostatnost dětí, na sebeobsluhu, na dodržování pitného režimu a dodržování pobytu na čerstvém vzduchu. Při stolování si připomínáme z čeho jsou suroviny vyrobeny a jaké potraviny bychom měli v životě upřednostňovat. Dbáme na kontinuitu zdravého životního stylu a kvalitní životosprávy vedoucí ke zdraví jedince.

3.3 Zdravotní péče

- Do mateřské školy jsou přijímány děti zdravé.
- Učitelka nesmí podávat dětem jakékoliv léky, pouze ve vyjimečných případech po konzultaci s vedoucí učitelkou a dětským lékařem.

- Při náhlém onemocnění dětí či úrazu dítěte, učitelka zajistí potřebnou péči a okamžitě informuje rodiče.

3.4 Psychosociální podmínky

- Usilujeme o to, aby se děti i dospělí cítili v prostředí mateřské školy dobře, spokojeně a bezpečně.
- Nově příchozí dítě má možnost postupně se adaptovat na nové prostředí a situace. Před nástupem do mateřské školy má rodič možnost využít návštěvních dnů, kdy se dítě v jeho přítomnosti postupně adaptuje na nové prostředí.
- Nikdo není zvýhodňován ani neznevýhodněn, všechny děti mají stejná práva a povinnosti.
- V dětech se snažíme rozvíjet citlivost pro vzájemnou toleranci, ohleduplnost, zdvořilost, pomoc a podporu.
- Nepoužíváme negativní komentáře a podporujeme děti v samostatných pokusech.
- Respektujeme potřeby dětí a pomáháme je uspokojovat.
- Vzdělávací nabídku přizpůsobujeme mentalitě předškolních dětí a jejich potřebám. Je naším zájmem, aby byla dětem blízká, snadno pochopitelná, přiměřeně náročná a dítěti potřebná.
- Na nejmenší možnou míru eliminujeme stres a spěch.
- S dětmi nemanipulujeme a organizování dětí omezujeme na nezbytně nutné činnosti.
- Snažíme se, aby se dětem dostávalo jasných a srozumitelných pokynů.
- Usilujeme o to, aby třída byla pro děti kamarádským prostředím, v němž jsou dodržovány řády a pravidla.
- Organizace dne (režimové momenty) vychází a reaguje na potřeby dětí. Děti mají velký prostor pro individuální činnost (pomůcky M.M.). Činnosti jsou různorodé a zaměřené tak, aby děti mohly pracovat samostatně, v menších či větších skupinách.
- Dítě má dostatek času na adaptaci v novém prostředí, může být pouze pozorovatelem toho, co se kolem něho děje. V škole je vytvořena ideální možnost pro individuální činnost dítěte (nabídka pomůcek M.M.).
- Délka pobytu dítěte ve škole může být po dohodě s rodiči v kratším časovém úseku, rodič může být po dohodě s učitelem přítomen a postupně se společně snažíme o bezproblémové zařazení dítěte do kolektivu.

- Pokud se objeví nějaký konflikt, hledáme s dětmi společná řešení – dohodnutí pravidel. Děti si pravidla lépe uvědomují, pokud se na jejich vytvoření podílí.
- Přistupujeme k dětem individuálně, bereme v potaz jejich nálady, zvláštnosti a také rodinné prostředí, ze kterého přicházejí. Činnosti s dětmi jsou přizpůsobovány individuálním i věkovým zvláštnostem, jejich potřebám i nenadálým změnám.
- Snažíme se vytvářet takové prostředí, ve kterém se dětem bude líbit a školu tak budou navštěvovat rády.
- Během týdne zařazujeme chůzi po elipse se správným odvíjením chodidla. Jedná se o relaxační cvičení doplněné vhodnou relaxační hudbou.
- Pokud dítě neprojeví zájem zúčastnit se společných řízených činností, je mu dopřán prostor i čas na to, aby si individuálně pracovalo s tím, co jej zajímá a svou činnost také v klidu dokončilo. Pokud si dítě chce dokončit práci jindy, označí ji společně domluvenou značkou a může si její dokončení nechat třeba až na další den.
- Výhodou pedagogiky M.M. je v tom, že jednotlivé pomůcky obsahují kontrolní prvky. Dítě se může opravit samo, nepotřebuje hodnocení dospělého, pokud ho po něm nevyžaduje. Pokračuje si svým individuálním tempem, zjišťuje míru svých schopností.
- Učitelka v tomto případě připravuje podnětné prostředí, dále plní roli pomocníka a to tehdy, je-li o pomoc požádána. V případě dětí, které např. zatím nemají odvahu si o pomoc říci, nabízí pomoc sama učitelka. Jedná se o děti v období adaptace na nové prostředí, děti ostýchavé. Je pozorovatelem toho, čím a jakým způsobem dítě pracuje. Dětem pomůcky nabízí, ukazuje, jak se s pomůckou pracuje, upozorňuje na prvky kontroly a způsob uložení. Při předvádění téměř nepoužívá mluveného projevu, aby neodpoutávala soustředění dítěte. Pomůcky podporují specifické zájmy dětí, tzv. „senzitivní fáze“ (viz. Pedagogický systém M.M.).
- Děti jsou systémem M. Montessori vedeni k samostatnosti, k sebehodnocení, k sebedůvěře, k seberealizaci, k disciplině, k odpovědnosti za své chování a jednání.

Záměr:

Upevňovat kamarádské a přátelské vztahy mezi dětmi. Podporující a sympatizující způsob pedagogického vedení, které počítá s aktivní spoluúčastí a samostatným rozhodováním dítěte. Vytvoření takového prostředí, aby se v něm děti cítily dobře a bezpečně. Využívání složek mozkově kompaktního prostředí, které děti potřebují pro svůj pocit pohody a bezpečí

(smysluplný obsah, možnost výběru, přiměřený čas, obohacené prostředí, spolupráce, okamžitá zpětná vazba)

3.5 Organizace chodu

- Snažíme se o dostatečně pružný denní řád, který reaguje na individuální možnosti dětí, na jejich zájem o činnosti, zaujatost a jejich aktuální potřeby.
- Dětem umožňujeme potřebné zázemí, klid, bezpečnost a soukromí a volnost pohybu.
- Usilujeme o vyváženost spontánních a řízených činností a snažíme se, aby děti měly dostatek prostoru a času pro spontánní hru.
- Dbáme na pravidelný denní pobyt venku. Využíváme různých námětů k poznávání přírody v jednotlivých ročních obdobích, a tím umožňujeme dětem rozvíjet schopnost vnímat svět pomocí smyslů, hledat a objevovat taje a krásy přírody, abychom vzbuzovali zájem o přírodu a probouzeli úctu k životu.
- Způsob organizace her a edukačních činností je přímo zakotven v systému Montessori pedagogiky.
- Všichni zaměstnanci školy reagují na individuální potřeby dětí a snaží se pomáhat v jejich uspokojování.
- Záměrem učitele je zatěžovat děti přiměřeně, v rámci jejich možností a umožnit dětem kdykoli relaxovat.
- Nově přichozím dětem nabízíme individuálně přizpůsobený adaptační režim.
- Do denního programu pravidelně zařazujeme zdravotně preventivní pohybové aktivity.
- Usilujeme, abychom děti podněcovaly k vlastní aktivitě a experimentování a umožňujeme jim pracovat svým tempem.
- Při plánování denních činností vycházíme z projektu školy, s ohledem na vzdělávací potřeby dětí, jejich možnosti a zájem.

3.6 Řízení mateřské školy

- Povinnosti, pravomoci a úkoly všech zaměstnanců jsou jasně vymezeny.
- Snahou je vytvářet důvěrné a tolerantní prostředí, kde je všem zaměstnancům ponechán dostatek pravomocí a kde je respektován jejich názor.
- Všichni pedagogičtí pracovníci tvoří tým a zvou ke spolupráci rodiče.

- Pokud se vyskytnou výchovně vzdělávací problémy, mateřská škola spolupracuje s příslušnými odborníky (pedagogicko-psychologická poradna aj.).
- Vedení školy dbá na vytváření prostředí vzájemné důvěry, otevřenosti a přátelství.
- Ředitelka školy preferuje týmovou práci a vzájemnou spolupráci.
- Organizační řád a vnitřní směrnice dávají jasná pravidla a kompetence všem zaměstnancům.

Záměr:

Vést zaměstnance k vzájemnému partnerství.

3.7 Personální zajištění

- V mateřské škole pracují dvě plně kvalifikované učitelky, asistent pedagoga, průvodce volnočasových aktivit a jedna provozní pracovnice.
- Pedagogičtí pracovníci se dále vzdělávají a ke vzdělání se snaží přistupovat aktivně. Jsou nabízeny možnosti a podmínky dalšího vzdělávání dle nabídky DVPP i dalších vzdělávacích organizací.
- Pracovní doba učitelek a jejich služby jsou zorganizovány tak, aby byla vždy zajištěna bezpečnost dětí a jejich optimální pedagogická péče.
- Spolupráce učitelů funguje na základě společně vytvořených pravidel.

Záměr:

Podporovat další vzdělávání zaměstnanců školy, vytvářet prostor k rozvíjení samostatnosti, odpovědnosti a tvořivosti učitelů.

3.8 Spoluúčast rodičů

- Spolupráce s rodiči funguje na základě partnerství. Usilujeme o vzájemnou důvěru, vstřícnost, pochopení, respekt a ochotu spolupracovat.
- Snažíme se podporovat rodinnou výchovu a pomáhat rodičům v péči o dítě.
- Chráníme soukromí rodiny a zachováváme mlčenlivost.

- Při každém kontaktu informujeme rodiče o problémech, ale hlavně o úspěších dítěte, pokud mají rodiče zájem, domlouváme se na společném postupu při výchově a vzdělávání dítěte.
- Rodiče mají možnost se podílet na dění v mateřské škole, účastnit se různých programů.
- Projevili-li rodiče zájem, mají možnost spolupracovat při vytváření plánů a programu školy.
- Realizujeme společné akce pro rodiče s dětmi.
- Rodiče jsou o dění školy informováni formou webových stránek, nástěnek v šatnách a zejména pak osobním rozhovorem s učitelkami.
- Rodiče se po vzájemné dohodě s učitelkami mohou domlouvat na společných schůzkách dle své potřeby a informovat se tak o svém dítěti. Dle aktuální potřeby pro ně organizujeme společné schůzky, které se týkají aktuálního dění v mateřské škole.

Záměr:

Pokračovat v započatém trendu zapojování rodičů do spolupráce se školou, prohloubit spolupráci s rodiči při přípravě předškoláků na vstup do školy.

3.9 Spolupráce s ostatními organizacemi

Spolupráce se Základní školou Viva Bambini:

- Pravidelné návštěvy dětí v posledním roce předškolního vzdělávání
- Společná oslavy
- Společný výlet

Návštěvy edukačních programů realizované v Domě umění v Českých Budějovicích, ekologickém centru Cassiopeia, ve Wortnerově domě, Bejby centru Šikulka, Arpidě aj.

V mateřské škole Montessori probíhá také nejlepší příprava na systém práce v Montessori základní škole. Velmi důležité je osvojení způsobů práce, jednání a chování dětí, potřebných pro fungování vzdělávacího systému touto metodou už v jejich předškolním věku. Ideální tedy je, aby rodiče, kteří mají zájem o vzdělávání svého dítěte v Montessori základní škole, přihlásili dítě také do mateřské školy Montessori nebo, aby ji navštěvovalo alespoň poslední rok před školní docházkou.

4. Organizace vzdělávání

Provoz naší mateřské školy je celodenní a to od 7:30 hodin do 16:30 hodin. Přijímány jsou děti zpravidla od 3 let. Přijímací řízení probíhá dle platných kritérií vydané ředitelkou školy, termín a podmínky zápisu vyhlašuje ředitelka školy po domluvě se zřizovatelem školy a jsou dostatečně předem zveřejněny na nástěnkách a webových stránkách školy.

V mateřské škole máme jednu třídu věkově smíšenou. Maximální kapacita třídy je 20 dětí. Velkou pozornost věnujeme předškolním dětem a dětem s odkladem školní docházky. S těmi je pracováno individuálně podle doporučení odborníků. Při nástupu dítěte je uplatňován individuální adaptační program.

4.1 Tabulka organizace dne

7:30 – 8:30	Scházení dětí, hry a činnosti dle zájmu dětí
8:30 – 12:00	Dopolední vzdělávací blok: hygiena, svačina, prezentace MM pomůcek, elipsa - didakticky cílené činnosti skupinové či individuální, jazykové chvílky, smyslové hry, ranní cvičení, pobyt venku
12:00 – 12:30	Oběd a osobní hygiena dětí
12:30 – 14:00	Odpočinek dětí, relaxační chvílka
14:00 – 14:30	Hygiena, odpolední svačina
14:30 – 16:30	Volné činnosti a aktivity dětí zaměřené především na hry, pobyt na školní zahradě, zájmové činnosti, pohybové aktivity dětí, rozcházení dětí

4.2 Doplnkové činnosti

Návštěvy kulturních zařízení jako např. divadla, kina, výstavy, galerie, interaktivní programy, hudební pořady, planetárium aj..., která napomáhají v rozšiřování a obohacování edukačních činností školy. Nabízeny

5. Charakteristika vzdělávacího programu

Vzdělávání v naší mateřské škole je uskutečňováno dle vlastního školního vzdělávacího programu:

„Cestou poznání“

Základem pro tento program je Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a pedagogika Marie Montessori. Program vychází z naší snahy vytvořit mateřskou školu, ve které se budou všichni cítit dobře. Budovat vztahy mezi dětmi na bázi vzájemného respektu a tolerance.

5.1 Filosofie mateřské školy

Naším výchozím cílem je uplatňování pedagogiky ve vzdělání dětí předškolního věku dle principů Marie Montessori. Vzdělávací systém Montessori vychází z potřeb malého dítěte, učí ho rozvíjet jeho přirozené schopnosti a smyslové vnímání.

Chceme umožnit dětem prožít aktivní a šťastné dětství tím, že jim vytvoříme přátelské prostředí bez zbytečného spěchu, ve kterém se budou cítit dobře, kde bude kamarádská nálada, pochopení a láska. Naší snahou je vytvořit pro všechny děti příjemné prostředí, plné vzájemné lásky a podnětů k rozvíjení jejich osobností. Toto vše je učíme na činnostech, které děti baví, protože mají smysl a dávají jim prostor pro vlastní rozhodování.

5.2 Osobnost Marie Montessori

Maria Montessori (1870 - 1952) byla první ženou v Itálii, která studovala a studium úspěšně zakončila na lékařské fakultě v Římě. Stala se lékařkou a dokázala tehdejší společnosti, že ženy mohou být stejně schopné a úspěšné jako muži.

Tato významná žena byla velice vzdělaná. Vystudovala medicínu, filosofii, psychologii, pedagogiku, působila jako profesorka antropologie a biologie. Na základě každodenního pozorování dětí a na základě praktických zkušeností z práce s nimi, vytvořila systém didaktického materiálu, prostřednictvím něž se každé dítě může rozvíjet samostatně, svým tempem. Dítě činnost vykonává podle své volby, na základě svých vnitřních potřeb.

Její metoda se začala používat ve Švýcarsku, Argentině, Anglii, Francii, Americe. Své myšlenky šířila i v dalších zemích světa – v Indii, Pákistánu, Norsku, Švédsku, ...

Své teoretické znalosti i výsledky své práce shrnula v několika publikacích, které ji proslavily na celém světě.

Ve svých přednáškách kladla důraz na nejvýznamnější věc lidského bytí a tou je mír. M.

Montessori chápala mír takto: „Opravdový mír znamená vítězství spravedlnosti a lásky mezi lidmi: znamená lepší svět, ve kterém vládne harmonie.“ A právě proto vkládala velkou naději do malého dítěte: „Jsme přesvědčeni, že dítě pro nás může udělat mnoho, více než my bychom mohli udělat pro něho.“

„Pomoz mi, abych to dokázal sám“ (M. Montessori)

Tato prosba malého dítěte k Marii Montessori se stala základem jejího pedagogického myšlení. „Vidím novou cestu, protože již nemůžeme vycházet jen z nás samotných, z naší kultury, nýbrž z dítěte“ (z přednášky M. Montessori v Miláně 1926).

Maria Montessori vycházela z pedagogického směru, tzv. pedocentrismu, kdy je dítě stavěno do středu pozornosti a cíle výchovy jsou podřizovány jeho osobnosti.

V dnešní době při jakémkoli plánování činností v mateřské škole je nutné brát dítě jako osobnost, ze které musíme vycházet, jako střed našeho zájmu.

Jak často slýcháme prosbu dítěte „já sám“? Využijme této jeho spontaneity a aktivity, ke které potřebuje čas, naši lásku, trpělivost a klid. My jsme připraveni dítěti pomoci, ale pomocníkem bychom se měli stát teprve tehdy, až nás o to požádá.

I když z počátku dítě své předsevzetí napoprvé, napodruhé nezvládne, dejme mu důvěru a podpořme ho v tom, že se mu to určitě jednou povede. Když budeme trpěliví a klidní a dítěti se jeho úmysl podaří, dojde k jeho obrovské radosti a sebeuspokojení - **„já jsem to zvládnul sám“**.

5.3 Hlavní principy Montessori pedagogiky

Pedagogika Montessori je ucelený a propracovaný výchovně vzdělávací program. Základní myšlenky Montessori metody, její principy, jsou provázané.

- **Partnerský přístup**

Jedním z hlavních pojmů pedagogiky Marii Montessori je partnerský přístup, vzájemný respekt a úcta učitele k dítěti a naopak. K dětem bychom se měli chovat tak, abychom

nezraňovali jejich lidskou důstojnost. Základním vodítkem při tom je, nedovolit si k nim nic, co nechceme, aby si dovolily ony k nám.

Učitel zde není v postavení hlavní autority, která určuje náplň dne či pracovní činnosti, nýbrž se snaží být pozorovatelem, průvodcem a pomocníkem dětí při jejich vlastní tvorbě (činnostech).

- **Svobodná volba práce**

Dítě si na základě vlastního rozhodnutí může zvolit podle svého uvážení, jakou činnost chce dělat. Rozhodující je nechat mu svobodu volby. Dítě samo dobře ví, co se chce učit a o čem chce získat další informace. Kde bude chtít pracovat a především s kým. Je mu ponechána možnost volby, zda činnost, kterou si vybral, bude provádět samo, s kamarádem či ve skupině, vždy za předpokladu dodržování pravidel třídy.

Volná práce tak má svá pravidla i řád, která jsou bezpodmínečně nutné respektovat.

- **Respektování senzitivních (citlivých) období**

Jedná se o období ve vývoji každého dítěte. Tyto fáze přicházejí samy, bez vlivu dospělých. Vychází z vývojových potřeb dítěte a vyznačují se výrazným zájmem dítěte o určitou činnost. Trvají vždy určitou dobu a pak končí, ať jsou využity nebo ne. Dítě je v tomto období nejlépe připraveno a naladěno na zvládnutí určitého problému či učebního postupu. Zvládne se naučit novým věcem bez námahy a s radostí. Sledování senzitivních fází předpokládá individuální přístup ke každému dítěti, protože každé dítě získává lehkost k učení dané dovednosti v jiný okamžik.

- **Věková heterogenita (různorodost)**

Pojem věková heterogenita označuje spojování věkově smíšených ročníků. Smyslem věkově heterogenních tříd je vytvořit dětem ve třídě větší prostor pro kooperaci (spolupráci). Mladší děti se mohou učit od starších pomocí nápodobou a starší naopak zdokanalují své dovednosti přirozeným opakováním a vedením menších dětí. Každé dítě má takto možnost „prožítí rolí“ býti nejmladším, prostřední a nejstarším z dětí.

- **Polarizace pozornosti**

U dětí dochází k seskupení všech jejich duševních sil, které vedou k maximální míře pozornosti a opakování činnosti až do „nasyčení“ jejich potřeb. Do stavu maximální koncentrace se dítě dostává nevědomě. Vede k prohloubení zájmu dítěte o danou činnost a přináší pocity radosti.

- **Připravené prostředí**

Připraveným prostředím je myšleno prostředí, které dítě motivuje, nabádá a láká k učení. Jedná se o prostředí, kde se děti mohou svobodně pohybovat a realizovat.

Veškeré pomůcky by měly být dětem volně přístupné a dosažitelné, vizuálně přitažlivé, kompletní, připravené pro aktuální senzitivní období jednotlivých dětí.

Součástí připraveného prostředí je i osobnost učitele a láska samotného dítěte k dospělým, k dětem a k prostředí, ve kterém se seberealizuje.

- **Osobnost učitele**

Připravenost učitelky na práci s dětmi považovala Marie Montessori za tak důležitý a rozhodující moment ve výchově, že během svého života připravovala učitelky ve svých školách sama. Ve svých pedagogických dílech úlohu učitelky nespočetněkrát potvrzuje a zdůrazňuje. Učitelka zaujímá v průběhu dne různé role a očekává se od ní aktivita zvláštního druhu, vždy podmíněná aktuálním stupněm psychického vývoje jednotlivého dítěte.

Příprava pedagoga:

Učitel, který by se snad domníval, že se na svou práci může připravit pouhým studiem, by se velmi mýlil. Nejdůležitějším požadavkem na učitele je správná skladba jeho vnitřních dispozic. Velmi důležitý je jeho vztah k dítěti.

Maria Montessori trvala na tom, že učitel se musí vnitřně připravovat tak, že sám sebe systematicky studuje, aby se mohl postupně zbavit všech zakořeněných defektů, které stojí v cestě jeho zdravým vztahům k dítěti. Je to totéž, jako bychom řekli, že učitel musí být zasvěcen. Musí začít studiem svých vlastních nedostatků, svých vlastních špatných vlastností, a ne se zaměřovat pátráním po nedostacích dětí a způsobem jejich napravování.

Učitel v Montessori systému musí poznat sám sebe a zbavit se sklonů k posuzování a manipulaci dětí. Očistit své srdce od zloby a mrzutosti, naplnit sebe pokorou a své srdce dobročinností a láskou. Jen taková příprava mu dodá duševní rovnováhu a vyrovnanost, bez níž se ve své práci neobejde.

Postavení učitelky ve školách Montessori:

➤ *Přizpůsobení dítěti.*

Učitelka musí v průběhu dne správně chápat a hodnotit každou situaci s pedagogickou představivostí a předvídavostí, protože je tu rozdíl od tradiční školy, kde má učitel při

dosavadním způsobu výchovy jistý, zažitý způsob k dětem, kdy určuje, co mají dělat, a dává pozor, aby postupovaly podle jeho pokynů. Zatím co Montessori učitelka má před sebou dítě, které takřikajíc neexistuje. Toto je principiální rozdíl. Učitelka musí věřit, že dítě se projeví prostřednictvím práce, že ukáže svou pravou přirozenost, když najde práci, která ho přitahuje. Učitelka se tedy stará o to, aby se každé jednotlivé dítě mohlo postupně koncentrovat. Aby toho dosáhla musí vynaložit svojí vlastní energii. Její činnost se bude od prvního stádia k dalším měnit podle toho, jak se bude měnit duševní vývoj dítěte.

➤ *Příprava prostředí učitelkou.*

Učitelka má být „strážcem i pozorovatelem“ okolí. Zaměřuje se na prostředí, jeho dokonalou přípravu a nenechává se zmást, odradit či popudit stálým pohybem dětí, jejich manipulaci s předměty, zdánlivým rozhazováním či mařením té krásy, kterou ona starostlivě vytvořila. Tuto činnost provádí každý den vždy znovu. Koncentruje se tedy na prostředí, které obklopuje děti, protože z něho musí vycházet uzdravení a síla přitažlivosti, která bude polarizovat volbu dětí.

• **Třístupňová výuka**

Výklad a prezentace nového učiva se provádí, tzv. třístupňovou (třífázovou) výukou. Spočívá ve třech po sobě jdoucích fázích, díky kterým dojde ke komplexnímu pochopení nové látky.

1. Pojmenování učitelem

První fáze představuje úvod do práce s pomůckou a spojení smyslového vjemu s příslušným pojmenováním.

2. Znovupoznání

Cílem druhé fáze je rozpoznání předmětu pomocí příslušného pojmenování. Jedná se o ověření úspěšnosti první fáze výuky, zda si dítě v paměti spojilo předmět s jeho názvem.

3. Aktivní ovládní

Třetí fáze slouží k zopakování názvu příslušného předmětu samotným dítětem. Jde o další ověření první fáze výuky.

• **Práce s chybou**

Chyba je brána jako přirozený jev, na který se nepoukazuje, ale bere se jako součásti procesu učení. Proto veškeré pracovní materiály jsou vytvořeny tak, aby dítě mělo vždy

zpětnou vazbu a mohlo si samo zkontrolovat, zda výsledek je správný či nikoli. Kdybychom dítě neustále opravovali, začalo by se cítit utlačováno. Když kritiku ponecháme na samotném dítěti, samo si začne upevňovat pocit vlastní hodnoty.

Různé formy kontroly chyb:

- mechanická kontrola chyb pomocí smyslového materiálu
- kontrola chyby pomocí zdokonalené činnosti opakujícím cvičením
- kontrola chyb porovnáním vlastní práce s předlohami.

Proto děti nejsou za chyby trestány nebo záporně hodnoceny. Učitel by neměl používat negativní hodnocení, ale například nabídnout dítěti znovu tentýž materiál, aby mělo možnost si samo všimnout svých chyb a opravit je. Jaký druh opravy chyby je zvolen, závisí na dítěti, na materiálu, na druhu cvičení a na celkové situaci ve skupině.

- **Práce s pochvalou**

S pochvalou se zachází přiměřeně tak, aby se dítě nestalo na pochvale závislé. Dítě má cítit sebeuspokojení z vlastní práce, kterou dělá, nedělat práci pro uspokojování představ dospělého, pro pochvalu nebo známky. Dítě je vedeno k činnosti z vnitřních přirozených pohnutek a z motivace po úspěšném vyřešení úkolu.

Při této metodě se probouzí u dětí smysl pro vlastní důstojnost a vede je k odmítání pochvaly. Jejich pocit sebeodpovědnosti, sebedůvěry a rovnocennosti pak snižuje pojem chvály. Cílem je, aby děti dělaly to, co je vnitřně uspokojuje.

5.4 Vzdělávací oblasti, metody a formy vzdělávání

Dítě a jeho tělo

Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům.

Tato oblast zahrnuje: sebeobsluhu, hygienické návyky, rozvoj fyzické a duševní zdatnosti, stolování, úklid, činnosti praktického života, výtvarné a pracovní činnosti, rozvoj jemné motoriky, rozvoj hrubé motoriky, osvojení si poznatků a dovedností důležitých k

podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody, činnosti relaxační a odpočinkové, prevence úrazů, nemocí, nezdravých návyků a závislostí.

Dítě a jeho psychika

Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů a vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení.

Patří sem:

- *Jazyk a řeč*

Rozvoj slovní zásoby, prevence a odtraňování logopedických vad, umění naslouchat, rozvoj předčtenářských dovedností a matematických představ, uvolňování ruky – rozvoj grafomotorických dovedností – příprava na psaní

- *Poznávací schopnosti a funkce, předtavnost a fantazie, myšlenkové operace*

Systém Montessori pomůcek je ve své podstatě propracován tak, aby rozvíjel všechny smysly dítěte. Slouží ke zpřesňování základních smyslových vjemů i k rozvoji tvořivosti. Seznamování časovými i prostorovými vztahy probíhá při práci jak s pomůckami, tak při práci na elipse. Koncentrace pozornosti se rozvíjí při chůzi na elipse i při jednotlivých činnostech. Dítě je vedeno, aby práci dokončilo, nebylo při ní rušeno a koncentrovalo se pouze na jednu aktivitu. Děti jsou vedeny k posilování přirozené zvědavosti, zájmu, radosti z objevování a k vytváření celoživotnímu zájmu o učení.

- *Sebepojetí, city a vůle*

Nejlepší doba na probuzení těchto kvalit a formování charakteru dítěte je rané dětství. Děti se učí aplikovat tyto kvality v běžném denním životě. Kolik svobody, tolik zodpovědnosti. Dítě si samo volí aktivitu, kterou musí po sobě uklidit na původní místo a v pořádku.

Tato oblast zahrnuje: umět vyjadřovat své pocity, schopnost naslouchat, umět přijímat, umět říkat „ne“, umět si vybrat, řešit konflikty, lásku, přátelství, pomoc, toleranci, volní úsilí.

Dítě a ten druhý

Práci na koberečku se v dítěti vytváří vědomí respektu a úcty k druhým a jejich práci. Učitel zařazuje hry na posilování spolupráce a pocitu sounáležitosti. Děti nejsou nuceny

spolupracovat s někým, s kým nechtějí. Mohou si vybrat partnera pro hru samy. Ví, že partner může nabídnutou spoluprací odmítnout. Děti se od sebe učí navzájem, opakováním a vysvětlováním.

Tato oblast zahrnuje: Rozvoj komunikace, používání verbálních i neverbálních komunikačních prostředků, spolupráce, empatie.

Vycházíme z toho, že sociální chování přejímá dítě nápodobou od okolí. Učitel musí mít na paměti, že jeho postupy dítě přejímá.

Dítě a společnost

Záměrem je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními. Proto jsou ve třídě pevně stanovena pravidla, které děti spoluvytvářejí. Pravidla vyplývají ze společných potřeb a požadavků na bezpečné, klidné a podnětné prostředí, kterého jsou všichni součástí. To, že děti společně pravidla vytvoří, je zavazuje k jejich dodržování a posiluje pocit jejich zodpovědnosti. Pravidla jsou umístěna na viditelném místě ve třídě. V případě porušování některého z nich, vyvodíme pravidlo znovu na elipse. Děti vědí, že v každém prostředí platí určitá pravidla, která je nutno dodržovat.

Děti se seznamují s odlišnostmi jednotlivých kultur a ras. Učí se je chápat a respektovat. Sounáležitost s okolní společností dítě vnímá při veřejných vystoupeních, kterých se účastní jeho rodiče, prarodiče a ostatní lidé z jeho okolí.

Tato oblast zahrnuje: práci na elipse, častou komunikaci s dětmi i individuálně, dramaturgii, organizování veřejných vystoupení.

Dítě a svět

Záměrem je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí. Toto je nutné zprostředkovat dítěti na příkladech z jeho nejbližšího okolí, po té přejít ke globálnějších problémům celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro postoj dítěte k životnímu prostředí. Dítě si uvědomuje, že vše ve vesmíru je vzájemně propojeno a tvoří jednotu.

Učíme děti, že řád a pořádek tvoří základy chápání světa. Záleží především na osobní kreativité a nápaditosti učitelky, která má dítěti nabídnout materiál (didaktické pomůcky, encyklopedie...) a pomoci mu s pochopením světa jako celku. Naším cílem je přibližovat dětem svět jako celek, protože nejmenší detaily budou pro děti zajímavé tehdy, budou-li předávány

jako části celku. Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách si dítě má možnost uvědomit např. při péči a denním kontaktu se zvířátky ve školce.

Dále zařazujeme hry a aktivity na téma dopravy, cvičení bezpečného chování v dopravních prostředcích a situacích, kterých se dítě běžně účastní.

Tato oblast zahrnuje: Třídění odpadu, péče o zvířata a rostliny, květiny a byliny na záhonech, pozorování krmítka, střídání ročních období, orientace v bližším okolí školy, v budově mš, apod.

Metody:

- pedagogika Marie Montessori

Formy:

- práce s pomůckami Marie Montessori
- individuální, skupinové nebo kolektivní
- pohybové vyžití, společné oslavy a slavnosti, kulturní představení, vycházky, výlety, společné akce s rodiči

Prostředky:

- Montessori pomůcky, pohybové aktivity, praktické činnosti, tvořivá dramatika, divadlo, pozorování, experimentování, pokusy, práce s různými materiály, knihy, encyklopedie, naučná literatura, didaktický materiál

5.5 Vzdělávací obsah Montessori pedagogiky

Vzdělávací oblasti jsou v naší škole naplňovány skze 5 oblastí vzdělávání Montessori mateřské školy (praktický život, smyslová výchova, rozvoj mateřského jazyka, matematika, kosmická výchova), které jsou svou koncepcí a obsahem plně v souladu s národním kurikulem.

Praktický život

Cílem oblasti Praktického života je učít děti pečovat o sebe, o okolí a druhé lidi, rozvíjet motoriku a koordinaci těla pro pozdější učení (čtení, psaní, matematika a další obory), při velmi pestrých aktivitách děti cvičí své sebeovládání – jako pozornost, soustředění, ztišení, vytrvalost, přesnost, pořádek, také schopnost řídit sama sebe a pracovat podle pravidel.

V těchto komplexních činnostech i ve všech ostatních jsou plněny přímé cíle - postarat se o sebe (naučit se jíst, pít, oblékat) - ty souvisejí se základními lidskými potřebami. Mnohem důležitější jsou nepřímé cíle, kdy dítě získává senzorkou zkušenost. – hmatovou, vizuální a zvukovou. Při cvičení přesypání a přelévání pracují děti nejdříve se sytkým materiálem, s přírodninami – různá semínka, hrách, čočka, rýže, fazole atd., později s vodou. Přelévání se zpočátku provádí v průhledných skleněných nádobách, aby bylo vidět, že se jedna z nádob skutečně vyprázdní a druhá naplní. Jedná se o vědomé a záměrné přelévání – cvičení s vodou a má jinou podstatu než experimentování s vodou. Dítě si vyzkouší zacházet s objemy vody, rozlévá vodu do různých nádob (široká a úzká hrdla), plní nádoby pomocí pipety nebo trychtýře, později i nádoby z neprůhledných materiálů. Při těchto cvičeních se u dítěte rozvíjí koncentrace, výdrž, přesnost, pořádek, schopnost řídit sama sebe.

Nepřímým cílem jsou základní matematické poznatky více, méně a předzkušenost pro sčítání, odčítání a dělení. Dále rozvoj emocionality, schopnost vnímat, rozvoj náklonnosti k nějaké činnosti a vnímání radosti z činnosti, schopnost brát vážně své vlastní schopnosti, schopnost odhadnout sebe sama, což vede k sebejistotě, zdravému sebevědomí a ke spokojenosti sama se sebou.

Druhy aktivit pro rozvoj dovedností praktického života

Základní aktivity (suché a mokré)	Péče o sebe a tělo	Péče o prostředí	Cvičení etikety slušného chování	Cvičení sebekontroly
přesýpání	rám s knoflíky	zametání	pozdravení	chůze po elipse
přelívání	rám se zipem	vytírání	požádání/poděkování/popřání	ticho, klid/relax. hudba
používání příboru	rám se cvoky	leštění zrcadla	odmítnutí	navlékání předmětů
přenášení předmětů, věcí	rám se zav. špendlíky	péče o květiny	nabídnutí pomoci	spec.pohyb.hry „štronzo“aj.
otvírání/zavírání	rám s přezkami	péče o zvířata	prostírání	zpěv/recitece
skládání věcí	rám s háčky	péče o půdu	stolování	
	rám s tkanicemi		hra líbí/nelíbí	
	p. mytí rukou			

Smyslová výchova

Marie Montessori sestavila sadu pestrého materiálu, který pomáhá dětem v předškolním věku rozvíjet a prohlubovat smyslové vnímání – zrak, sluch, hmat, čich a chuť. Smyslový materiál nemá nahrazovat předměty ze života, má sloužit jen jako klíč k rozlišování a pojmenování různých hledisek – například tvarů, barev, hmatových vjemů, délky a šířky apod.

Citlivé smyslové vnímání umožňuje dětem jasněji vnímat skutečnost – stejné a odlišné, sladěné a různorodé – to je vede také k toleranci a k pozitivním životním pocitům.

Cíl přímý: rozvíjení smyslů

Cíl nepřímý: orientace v prostoru, předmětech a vlastnostech, klasifikování, strukturování a kombinování vlastností, rozvíjení slovní zásoby, rozvíjení abstraktního myšlení, aplikování vědeckých poznatků na okolní svět

Druhy pomůcek pro rozvoj základních smyslů

ZRAK		
<i>poznávání dimenzí</i>	<i>poznávání barev</i>	<i>poznávání tvarů</i>
růžová věž	barevné destičky	geometrická komoda
hnědé schody	-zákl. barvy	
červené tyče	- doplňkové b.	
válečky s úchyty	- odstíny barev	

HMAT			
<i>vnímání povrchů</i>	<i>vnímání hmotnosti</i>	<i>vnímání teploty</i>	<i>vnímání tlaku</i>
hmatové desky	hmotnostní destičky	termické destičky	tlakové válečky
hmatové proužky		termické lahvičky	
hmatové domino			

ČICH
čichové dózy

CHUŤ
chuťové lahvičky

PROSTOROVÉ VNÍMÁNÍ
geometrická tělesa
stereognostické sáčky

Druhy pokročilých pomůcek:

- Konstruktivní trojúhelníky:
  - krabice ve tvaru trojúhelníku
  - velká krabice ve tvaru šestiúhelníku
  - malá krabice ve tvaru šestiúhelníku
  - obdélníková krabice s barevnými trojúhelníky
  - obdélníková krabice s modrými trojúhelníky
- Binomická krychle
- Trinomická krychle
- Barevné válečky bez úchytů

Jazyková výchova

Se čtením, psaním a výukou jazyka začínají děti v mateřské škole a plynule pokračují ve škole základní. Velmi důležitý je vzor pro komunikaci, který dávají dětem jejich rodiče a učitelé – neverbální kontakt, naslouchání, pozitivní vyjadřování, sestavování pravidel, řešení problémů - jak s dětmi i sami mezi sebou mluvíme.

Pro začátek psaní je nejlépe vystihnout „explozi psaní“ – kdy dítě chce samo psát. Zdokonalování jemné motoriky ruky probíhá od mateřské školy při práci se specifickými materiály.

Pro nácvik čtení děti pracují s pomůckami a materiály, při kterých mohou vnímat rozdíly mezi písmeny více smysly, specifická je práce s malými předměty a tematicky utříděnými sadami obrázků.

Výuka jazyka slouží od počátku také k poznávání světa, proto jsou pro děti již v mateřské škole připraveny slova a texty, které dětem přinášejí nové informace.

Pro nácvik čtení používáme genetickou metodu – hláskování.

Přímý cíl: rozvoj slovní zásoby (aktivní i pasivní) a nenásilné komunikace

Nepřímý cíl: rozvoj verbální a neverbální komunikace, poznávání funkcí jazyka, péče o hlasový rozsah, orientace v blízkém i širším okolí a společenských souvislostech

Základní pomůcky a aktivity pro rozvoj dovedností mateřského jazyka

ČTENÍ
hmatová smirková abeceda – velká i malá tiskací písmena
látkový pás – abeceda (příkládání ke vzoru) – velká i malá tiskací písmena
hláskové hry
přiřazování slov k předmětům
úkolové kartičky
hry se slovy
čtení s porozuměním

PSANÍ
Kovové geometrické tvary (obkreslování)
Hmatová smirková abeceda – psací velká i malá písmena
Pohyblivá abeceda
Psaní do písku, na tabulku, na papír

Matematika

Matematický rozvoj začíná již v prenatálním období, působí od narození - ne až ve škole. Rozpoznat vztahy matematických zákonů a použít je, jsou vlastnosti, které odlišují člověka od jiných tvorů. Podle Marie Montessori je lidský duch duchem matematickým. Lidský duch má schopnost abstrahovat, něco si představit a argumentovat. Dítě odlišuje sebe a ostatní, trénuje vnímání délky, šířky a výšky, vnímá dimenze, porovnává tvary a formy, experimentuje s různými předměty a pohybem. Matematický materiál pomáhá dětem představit si abstraktní pojem čísel nebo matematické vzorce znázorněním konkrétního množství, posloupností pomůcek a materiálů, přesnými postupy práce. Pomocí řady navazujících pomůcek prochází děti již v mateřské škole od smyslového materiálu k práci se čtyřmístnými čísly, početními operacemi a geometrií.

Matematický materiál učí děti nejen počítat a rozumět matematice, ale také systematicky pracovat podle postupů, udržovat pořádek, vnímat řád a systém.

Základní druhy aktivit pro rozvoj matematického myšlení

čísla od 1-10	desítková soustava	numerická posloupnost	menší než jedna	kombinace	přechod k abstrakci
červeno-modré tyče	Perlový materiál	barevné perl. schody	kovové zlomky	hadí hry	počítadlo
hmatové číslice	Známková hra	Seguinovy tabulky		proužkové tabulky	
vřetýnka		barevné perl. řetězy		prstové tabulky	
karty a puntíky					

Kosmická výchova

Kosmická výchova je sjednocujícím prvkem pedagogiky M.Montessori. „Kosmická výchova“ je obdobou toho, jak chápal svět Jan Ámos Komenský, tedy souvislost všech věcí, jednotný celek. Spojení informací do tematických projektů pomáhá dětem učit se v souvislostech, pochopit řád světa, uvědomit si „své místo“. Zabývat se dějinami naší planety umožňuje pohled na souvislosti, vede k respektu, toleranci a chápání nutnosti mírového vývoje. „Musíme dát dětem detail jako prostředek, aby mohly poznat celek.“ (M.Montessori)

Není důležité, aby se děti naučily vše, co existuje, ale mají mít tolik času, aby se mohly do jednotlivých oblastí ponořit.

Kosmická výchova v pojetí výuky představuje integraci témat zahrnutých v prouce, vlastivědě, přírodovědě, zeměpisu, přírodopisu a dějepisu, později i fyziky a chemie. Součástí jsou také dovednosti pohybové, hudební a výtvarné, patří sem témata společenská.

Základní aktivity v oblastech kosmické výchovy

zeměpis	biologie	dějepis	Fyzika a chemie	Výtvarné umění	Hudební umění
formy pevniny a vody	práce s lupou	světové stavby	pokusy	malba tuší	zvonky
mapy světadílů	puzzle zvířat a rostlin	kalendář		malba temperou	Orffovy nástroje
globy	kontin. zvířata komoda	čas - hodiny		malba vodovými b.	zpěv
vesmírná tělesa	komoda tvarů listů			malba voskovými b.	poslech
roční období				využití různ. technik	Karty s modely

5.6 Pedagogické zásady naší práce, práce s dětmi s přiznanými podpůrnými opatřeními a dětmi talentovanými

Mateřská škola vytváří podmínky a prostor pro vzdělávání všech dětí. Právě při realizaci individuálního přístupu k dětem, který vychází z principů pedagogiky Montessori - respektování senzitivních fází ve vývoji dítěte, polarita pozornosti, možnosti výběru, volná práce dětí a připravené prostředí - je zajištěno, že vhodné a přiměřené podmínky jsou zajištěny všem dětem s individuálními možnostmi a hranicemi.

Při práci s nadanými dětmi dbáme na uspokojování zájmů a potřeb těchto dětí, jediné pak se bude jejich poznání rozvíjet na úrovni odpovídající jejich možnostem. Zároveň tyto děti vedeme k tomu, aby se naučily pomáhat kamarádům, aby to, co dokáží navíc věnovaly ve prospěch ostatních a přivýkaly nejen větší samostatnosti, ale i větší odpovědnosti.

- Respektujeme a vážíme si každého dítěte, s jeho individuálními a osobními potřebami.
- Uplatňujeme takové nároky, které odpovídají možnostem a schopnostem každého dítěte.
- Vědomosti a dovednosti předáváme dítěti prostřednictvím vlastního poznání a vlastní činnosti, využíváme názorných a praktických metod, používáme dostatek

materiálů a pomůcek, volíme metody s přímou účastí dítěte.

- Vytváříme pro děti prostředí plné důvěry, pochopení, využíváme neformální (přirozené) autority učitelky, jsme důslední při dodržování pravidel a zásad bezpečnosti dítěte. Dáváme dítěti možnost, aby se v adekvátních situacích demokraticky rozhodovaly, podporujeme schopnost vyjádřit svůj názor, obhájit se.
- Soustavně a cíleně se vzděláváme, rozvíjíme pedagogické dovednosti a komunikační schopnosti.
- Při práci s dětmi se snažíme volit takové činnosti, při kterých je zapojeno více smyslů (zrak, sluch, hmat, čich, chuť). Využíváme touhy dítěte po poznání a chuti se zúčastnit zajímavých činností, hledáme přitažlivé motivace.
- Uvádí se, že si zapamatujeme asi 10% toho, co slyšíme, 15% toho, co vidíme, 20% toho, co současně vidíme i slyšíme, 40% toho, o čem diskutujeme, 80% toho, co přímo zažijeme a 90% z toho, co se pokoušíme naučit druhé. Tento poznatek nás vede k volbě optimálních metod a činností s dětmi.

6. Integrované bloky ŠVP

Obsah vzdělávání je rozpracován do 4 integrovaných bloků. Vychází z přirozeného kontextu života předškolních dětí – čtyř ročních období. Je dětem srozumitelný, užitečný a prakticky využitelný. Zaměření bloků je dostatečně široké a poskytuje tak dostatek zajímavých podnětů k činnostem, které jsou dostatečně otevřené. Práci učitelky nespřezují a napomáhají k rozvoji dětí.

Učitelky si z nich tvoří svůj vlastní třídní program, na základě kterého plánují činnosti s dětmi. Jednotlivé bloky mají vypsaná témata, která se mohou doplňovat nebo vznikat nová podle zájmu dětí. Podle témat si vytvářejí učitelky svoje vlastní podtémata, která mohou libovolně pojmenovávat. Je zcela na učitelkách a dětech, kolik času jednotlivým tématům a podtématům věnují a jaké prostředky a formy zvolí k jejich naplnění. Důraz je kladen na prožitkové učení hrou. Jednotlivá podtémata jsou pak blíže rozepsaná v třídním vzdělávacím programu, která si pedegogové připravují průběžně a operativně je dotváří a upravují.

6.1 Integrovaný blok 1 - PODZIM

Časový rozvrh: přibližně 3 měsíce.

Podtémata:

- Kamarádi
- Naše mateřská škola
- Podzimní příroda

Charakteristika integrovaného bloku:

Naší hlavní snahou v tomto období bude vytvořit dětem příjemné a kamarádké prostředí, ve kterém se budou cítit dobře a bezpečně. Budeme se snažit děti zaujmout tak, aby pobyt v mateřské škole byl pro ně radostný, plný nových podnětů, zážitků a her.

Podzimní blok úzce souvisí s přírodou a protože k ní máme velice blízko, nabízí se nám možnost přímého pozorování změn v podzimní přírodě. Budeme se zabývat barvami, tvary listů, plodů a darů přírody, sklízni ovoce a zeleniny, zvířaty a jejich ukládáním k zimnímu spánku.

Cíle a záměry:

- seznámit děti s prostředím mateřské školy, naučit se v těchto prostorách pohybovat, znát pravidla pro bezpečný pohyb a pobyt (ve třídě, v šatně a na toaletách či zahradě), znát své místo, kam si ukládat osobní věci
- poznávat nové kamarády a všechny dospělé, kteří o děti pečují, vnímat své místo ve třídě
- seznamovat se s Montessori pomůckami a principy zacházení s pomůckami.
- respektovat senzitivní období dětí
- osvojovat si zásady našeho společného soužití, komunikace a spolu s dětmi vytvořit společná pravidla vzájemných vztahů, kterými se budeme řídit v každodenním vzájemném styku
- vést děti ke vzájemné spolupráci, respektování jeden druhého, k samostatnému rozhodování a odpovědnosti, k ohleduplnosti, k vědomí, že každý tu má svoje práva i povinnosti
- pěstovat hygienické návyky a pomáhat i dbát na jejich upevňování

- podpořit rozvoj tvořivosti a fantazie dětí výtvarnými a hudebními činnostmi, vyjádřit své pocity a nálady řečovými a jinými činnostmi
- seznámit děti s prostředím školní zahrady a seznámit s pravidly bezpečného chování na zahradě i na vycházce
- sledovat změny v přírodě v období podzimu
- seznamovat děti s prací dospělých

Činnosti:

- praktické seznámení s prostředím mateřské školy
- aktivity podporující sblížení dětí a posilování kamarádských vztahů
- hry a činnosti, které navozují radostnou atmosféru ve třídě, vedou k ohleduplnosti ke druhému a respektování ostatních, pomoci ke schopnosti vyřešit vzájemný spor
- příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků
- práce s Montessori pomůckami, spontánní hry, pohybové hry, zdravotní a relaxační cvičení – uvědomění si vlastního těla
- výtvarné a dramatické ztvárnění prožitků v mateřské škole, přírody na podzim – vhodně zvolené barvy
- říkadla a básně k tématu
- zpěv známých písní, nácvik nových, rytmické hry
- divadelní představení a návštěvy interaktivních výstav
- praktické poznávání nejbližšího okolí
- pozorování přírody v období podzimu
- rozlišování druhů ovoce a zeleniny všemi smyly
- objevování významu ovoce a zeleniny pro zdraví člověka
- maximální podpora vytváření kladného vztahu k přírodě a jejím zákonitostem
- osvojování si jednoduchých poznatků o přírodě a jejích proměnách
- vnímání přírody, která nás obklopuje, rozvíjet v dětech pocit sounáležitosti s ní a učit se jí chránit
- vnímat krásu podzimních barev
- rozvíjet pracovní zručnosti s přírodním materiálem

Očekávané výstupy v úrovni klíčových kompetencí:

- **kompetence k učení**

získanou zkušenost uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení

- **kompetence k řešení problémů**

všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí; přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem

- **kompetence komunikativní**

v běžných situacích komunikuje bez zábrán a ostychu s dětmi i s dospělými; chápe, že být komunikativní, vstřícné, iniciativní a aktivní je výhodou

- **kompetence sociální a personální**

samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

- **kompetence činnostní a občanské**

svoje činnosti a hry se učí plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat

6.2 Integrovaný blok 2 – ZIMA

Časový rozvrh: přibližně 3 měsíce.

Podtémata:

- Adventní čas
- Příroda v zimě
- Země věčného ledu a sněhu

Charakteristika integrovaného bloku:

Toto období je plné kouzelné atmosféry. Maximálně využijeme kouzelnou atmosféru období tradice sv. Mikuláše a adventního času k posílení mezilidských vztahů, pro rozhovory na téma rodina, oživení tradic a lidových zvyků, poslech koled a tvoření dárečků. Připravíme se i na zdobení vánočního stromku společně s dětmi z naší ZŠ a pozveme rodiče na náš školní adventní trh.

Seznámíme se s hlavními znaky zimní přírody u nás (zimní slunovrat) a také v zemích věčného ledu a sněhu (kontinenty světa).

Budeme poznávat jak mentálně tak i po fyzické stránce změny přírody, v přízni sněhu si užijeme zimní sportovní radovánky. Další aktivní seznamování s novými Montessori pomůckami – smyslový materiál.

Příprava předškolních dětí k zápisu, rozvoj matematických dovedností pomocí didaktických pomůcek.

Cíle a záměry:

- přirozeným způsobem a na základě prožitků seznámit děti s vánočními tradicemi a zvyky v naší zemi, ale i mimo Evropu
- společně radostně prožívat vánoční čas - aktivně děti zapojit do výzdoby tříd
- rozvíjet řečové a jazykové schopnosti, posilovat kultivovaný projev dětí
- podpořit rozvoj estetického vnímání, citění a prožívání, posílit citové vztahy ke svým nejbližším
- rozvinout manipulační dovednosti u dětí při výrobě přáníček, dárečků a ozdob

- vnímat krásu přírody v zimě
- poznat vlastnosti zimního počasí, sněhu a ledu a přitom používat všechny smysly
- přirozenou cestou rozvíjet pohybové schopnosti a dovednosti dětí při hrách na sněhu, posilovat a otužovat tělesný rozvoj
- vysvětlit si zásady bezpečného chování při pohybu na sněhu a ledu
- vést děti k péči o své zdraví, uvědomění si vlastního těla
- prostřednictvím příběhů u dětí podněcovat představivost, vyjadřování a řeč dítěte
- probudit u dětí cit pro spravedlnost a pravdu, soucit, schopnost vcítit se do pocitů jiných – rozvoj empatie
- radostně a za účasti rodičů připravit a prožít adventní trh
- předškoláci se seznámí s činnostmi, které je čekají u zápisu

Činnosti:

- návštěva Mikuláše
- seznámení s vánočními tradicemi a zvyky
- poslech vánočních příběhů s vánoční tematikou a jejich dramatizace (Cesta do Betléma)
- výzdoba třídy
- příprava a výroba vánočních ozdob na stromeček
- říkadla a básničky a pohádky s vánoční tematikou, koledy
- vánoční přání
- pokusy se sněhem, pozorování vloček
- hry na sněhu a se sněhem
- pozorování zimní přírody – sledování změn v souvislosti s ročním obdobím
- hudební hrátky – hudebně a pohybově vyjádřit rozmary zimního počasí (zvonivý zvuk rampouchů, vánice ...)
- návštěva základní školy před zápisem
- grafomotorické cviky se zimní tematikou, příprava předčtenářských dovedností, matematických představ
- vyprávění příběhů podle obrázků
- sluchové vnímání slov
- rytmizace slov a sousloví

- návštěva solné jeskyně
- divadelní představení s vánoční tematikou
- poznámení se s kontinenty a zeměmi věčného ledu a sněhu
- práce s encyklopedií a naučnou literaturou
- práce s MM pomůckami

Očekávané výstupy v úrovni klíčových kompetencí:

- **kompetence k učení**

soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů

- **kompetence k řešení problémů**

problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadních zkušeností, fantazii a představivost

- **kompetence komunikativní**

ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog

- **kompetence sociální a personální**

dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším, rozpozná nevhodné chování; vnímá nespravedlnost, ubližování, agresivitu a lhostejnost

- **kompetence činnostní a občanské**

má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení; k úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně; váží si práce i úsilí druhých

7.3 Integrovaný blok 3 – JARO

Časový rozvrh: přibližně 3 měsíce.

Podtémata:

- Vesmír
- Člověk - homosapiens
- Jaro – znaky jara
- Velikonoce

Charakteristika integrovaného bloku:

Příroda se probouzí a chystá pro nás spoustu kouzel – pod zbytky sněhu začíná nový život. První jarní květiny netrpělivě vystrkují listy a chlubí se svými květy, semínka se mění na rostliny. Z pupenů na větvích raší nové listy a rozvíjí se poupata. Z vajíček se líhnou ptáčata, lesní pelíšky i dvory se hemží mláďaty, housenky se budou měnit na motýly, larvy na brouky. Jarní kouzla nás lákají ven. Slavíme Velikonoce.

A kde to všechno mělo začátek? Povídání o velkých věcech, o vzniku vesmíru, galaxie, Slunce a planet. Která je ta naše? Koho máme za blízké sousedy a kdo je tak daleko, že ho nemůžeme navštívit? Existuje jiný život? Člověk versus vesmír. Historie vzniku života na Zemi.

Tradice a zvyky velikonočních svátků – příběh Ježíše. Seznamování se s různými typy světových náboženství a víry.

Cíle a záměry:

- při pozorování jarní přírody rozvinout další poznatky a dovednosti v souvislosti s daným ročním obdobím
- všímat si nového života v přírodě
- posílit dětskou zvědavost, zájem dětí a radost z objevování
- seznamovat se světem rostlin, experimentovat s rostlinami
- vyhledávat v přírodě rostliny a živočichy a pojmenovávat je s použitím encyklopedií
- přenášet pohybové činnosti do přírody a tak přirozenou cestou rozvíjet pohybové schopnosti dětí

- zajímat se o vše živé, co se vyvíjí, roste a co je v pohybu
- seznámit děti s domácími a hospodářskými zvířaty a jejich mláďaty
- být citlivý k živé i neživé přírodě
- výtvarně zpracovat prožitky
- poznávat naši planetu Zemi, Slunce, Měsíc, hvězdy, vesmír
- seznamovat se časovými vztahy - sekunda, minuta, den, týden, měsíc, atd. – měření, určování času
- vznik života na Zemi
- člověk – druh Homo sapiens
- světová náboženství a jejich znaky

Činnosti:

- pozorování přírody – typické jarní znaky – růst trávy, vůně květin, život včel, motýlů ...
- pokusy – klíčení semen, vývoj motýlů vajíčko – housenka- kukla- motýl
- péče o školní zahradu, truhlíky s květinami, pečování o záhonek s bylinami
- prohlížení knih, obrázků a encyklopedií
- jarní výzdoba
- písně, básně a tanečky motivované jarem
- výtvarné vyjádření prožitků
- smyslové hry, didaktické hry, konstruktivní činnosti
- pohybové hry k tématu
- barvení a zdobení kraslic
- výroba dárků pro maminky a babičky
- přiřazování chronologicky prvky vývoje života na Zemi na časové ose buňka – rostliny – živočichové – Homo sapiens
- skladba lidského těla (od kostry, svalů, vnitřních orgánů, kůže a jejich deriváty)
- seznamování se a zkoumání všemi smysly
- environmentální výchova – rozvíjet kladný vztah dětí k souznění s přírodou a péči o ni
- činnosti s MM pomůckami

Očekávané výstupy v úrovni klíčových kompetencí:

- **kompetence k učení**

má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách; orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije

- **kompetence k řešení problémů**

řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého

- **kompetence komunikativní**

průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím

- **kompetence sociální a personální**

uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky

- **kompetence činnostní a občanské**

chápe, že se může o tom, co udělá, rozhodovat svobodně, ale že za svá rozhodnutí také odpovídá

6.4 Integrovaný blok 4 – LÉTO

Časový rozvrh: přibližně 3 měsíce.

Podtémata:

- Domov a rodina
- Pole, louka, les
- Sport
- Umění
- Exotická zvířata

Charakteristika tématu:

Během letních měsíců si užijeme volnosti a pohody letních dnů.

Většinu dne budeme trávit v přírodě a zopakujeme si, co už všechno umíme.

Záměry a cíle:

- většinu činností přenést ven
- pokračovat v poznávání přírody
- vyjadřovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (výtvarnými, hudebními, pohybovými, řečovými ...)
- vést děti k takovému chování, aby neohrožovaly své zdraví i zdraví a bezpečnost druhých
- připravit předškoláky na pasování budoucích školáků a předávání odpovědnosti budoucím předškolákům
- prohlubovat citové vztahy ke členům rodiny
- pomocí říkadel procvičit a zdokonalit výslovnost a kultivovaný projev
- seznámit děti s integrovanými záchrannými složkami a bezpečností na silnici
- prohlubování znalostí o exotických zvířatech
- tělesné aktivity pomocí her a motorických cvičení, rozvoj hrubé motoriky
- seznámení dětí s různými druhy sportů
- činnosti s MM pomůckami

Činnosti:

- hry s pískem a vodou
- výroba dárků pro maminky a babičky
- hry na průlezkách
- sestavování obrázků z přírodnin
- malování na školní zahradě
- opakování básní a písní
- námětové hry dle výběru dětí
- školní výlet
- rozloučení s předškoláky
- prvky s dopravní tematikou

Očekávané výstupy v úrovni klíčových kompetencí:

- **kompetence k učení**
odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých
- **kompetence k řešení problémů**
zpřesňuje si početní představy, užívá číselných a matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti
- **kompetence komunikativní**
dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)
- **kompetence sociální a personální**
spolupodílí se na společných rozhodnutích; přijímá vyjasněné a zdůvodněné povinnosti; dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobí se jim
- **kompetence činnostní a občanské**
odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem

7. Plán evaluace

Na úrovni školy

CO	KDY	ZODPOVÍDÁ	ZÁZNAM
Výroční zpráva	1x ročně	Ředitel školy	Vytvořený dokument

Na úrovni třídy			
Pedagogické porady	dle potřeby	Ředitel školy	Vytvořený dokument
Hospitace	2 x ročně	Vedoucí mš	Vytvořený dokument
Sebereflexe učitelů	průběžně	Vedoucí mš	pohovory

Sledování a hodnocení výsledku a pokroků dětí			
Úroveň očekávaných kompetenci u dětí	2 x ročně	Vedoucí mš	Vytvořený dokument
Vývoj jedn. dětí v obl. vzdělávání	denně	Učitelé mš	pozorování
	dle potřeby	Učitelé mš	Individuální konzultace s rodiči